

Çocuk ve Ergen Psikiyatrisinde Sağlık Hizmetinden Doğan Zararlar

Dilşad FOTO ÖZDEMİR¹

Burcu ERSÖZ ALAN²

Aysun BALSEVEN ODABAŞI³

Dünya Tabipleri Birliği tıbbi malpraktisi “*hekimin tedavi sırasında standart güncel uygulamayı yapmaması, beceri eksikliği veya hastaya tedavi vermemesi ile oluşan zarar*” olarak tanımlamaktadır. Ancak tıbbi uygulama hatalarının sadece hekimin kişisel kusurundan kaynaklı olmadığı, olumsuz sonuçların ortaya çıkmasında pek çok başka faktörlerin de olabileceği bilinmelidir. Dünya Tabipleri Birliği Medikal Mapraktis Bildirgesi’nde de tıbbi yanlış uygulama ile, tıbbi bakım ve tedavi sırasında görülen, hekimin hatası olmayan durumların ayrılması gerektiği belirtilmiştir.

Tıbbi uygulama hatası olan durumlarda insan etkeni (eğitim eksikliği, yorgunluk, iletişim ve özen eksikliği vb.) ve çevresel etkenler (tıbbi malzemeler, tetkik koşulları vb.) iç içe geçebilmektedir. Bir duruma tıbbi uygulama hatası denilebilmesi için, hekimin tedavi etme sorumluluğunda olduğu hastaya karşı

tanı ve tedavi sürecini belirlenen standartlara uygun yapmaması ve hastanın doğrudan bundan kaynaklı zarara uğraması gerekmektedir.¹ Bu zararın mevcut durumda, ihmal olmadan nadiren görülmesi, zarara neden olduğu iddia edilen uygulamanın hekim kontrolünde iken olması, zarar gördüğünü iddia eden kişinin bu duruma neden olabilecek herhangi bir davranışının olmadığına ispatlanması gerekmektedir.⁽²⁾ Ayırt edilmesinde bazı güçlükler olması nedeniyle bir olayın tıbbi uygulama hatası mı mesleği kötüye kullanmak mı yoksa komplikasyon mu olduğu iyi araştırılmalıdır.

Psikiyatride tıbbi uygulama hatası iddiaları diğer branşlara göre daha az görülmektedir;^(3,4) bu durum hasta-hekim ilişkisinin diğer branşlardan daha özel ve farklı olmasına (terapinin sürece yayılmasının terapötik bir bağ kurulmasını sağlaması, seans sürelerinin uzun olması nedeniyle risklerin fark edil-

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi AD., dilsad_ozdemir@yahoo.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi AD., burcuerso2@gmail.com

³ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD., balseven@hacettepe.edu.tr

Kaynaklar

1. Preskorn SH. Clinical psychopharmacology and medical malpractice: the four Ds. *J Psychiatr Pract* 2014;20(5):363-368.
2. Appelbaum PS, Gutheil TG. *Clinical Handbook of Psychiatry & The Law*. Lippincott Williams &Wilkins 2007.
3. Özkaya N, Yılmaz R, Özkaya H, Can M, Pakiş I, Yıldırım A, ve ark. Tıbbi uygulama hatası iddiası ile Adli Tıp Kurumu'na gönderilen 0-18 yaş grubu olguların değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi* 2011;46(2):51-58.
4. Gökcan HT. Tıbbi müdahaleden doğan hukuki ve cezai sorumluluk, 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2014.
5. İlnem C, İlnem M. Psikiyatri pratiğinde hatalı uygulamalar. *Düşünen Adam* 1999;12:4-15.
6. Bulut M, Mercan N, Yüksel Ç. *Psikiyatride Malpraktis. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2020; 12(2):195-204.
7. Ash P. Malpractice in child and adolescent psychiatry. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2002;11(4):869-885.
8. Aydın E. Çocuklarda aydınlatılmış onam sorunu. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2003;46(2):148-152.
9. Taylor S, Abramowitz JS, McKay D. Non-adherence and non-response in the treatment of anxiety disorders. *J Anx Disord* 2012;26(5):583-589.
10. Santana L, Fontenelle JM, Yucel M, Fontenelle LF. Rates and correlates of nonadherence to treatment in obsessive-compulsive disorder. *J Psychiatr Pract* 2013;19(1):42-53.
11. Ash P. Children are different: liability issues in working with suicidal and dangerous youths. *Focus* 2019;17(4):355-359.
12. Schetky DH, Cavanaugh JL. *Child Psychiatry Perspective*. *J Am Acad Child Psychiatry* 1982;21(5):521-526.
13. Wagner KD, Pollard R, Wagner Jr RF. (1993). Malpractice litigation against child and adolescent psychiatry residency programs, 1981-1991. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1993; 32(2):462-465.
14. Sabe M, Kaiser S, Niveau G. (2021). Suicide in psychiatry and medical liability: A case series. *Int J Law Psychiatry* 2021;74:101671.
15. Mammen O, Tew J, Painter T, Bettinelli E, Beckjord J. Communicating suicide risk to families of chronically suicidal borderline personality disorder patients to mitigate malpractice risk. *Gen Hosp Psychiatry* 2020;67:51-57.
16. Packman WL, O'Connor Pennuto T, Bongar B, Orthwein J. Legal issues of Professional negligence in suicide cases. *Behav Sci Law* 2004;22(5):697-713.
17. Marttunen MJ, Aro HM, Lonnqvist JK. Precipitant stressors in adolescent suicide. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1993;32:1178-83.
18. Sher L. Suicide medical malpractice: an educational overview. *Int J Adolesc Med Health* 2015; 27(2):203-206.
19. Iannucci J, Nierenberg B. Suicide and suicidality in children and adolescents with chronic illness: A systematic review. *Aggress Violent Beh* 2021;101581.
20. Modlin HC. Forensic psychiatry and malpractice. *Bull Am Acad Psychiatry Law* 1990; 18(2):153-162.
21. Betz ME, Wintersteen M, Boudreaux ED, Brown G, Capoccia L, Currier G, et al. Reducing suicide risk: challenges and opportunities in three emergency department. *Ann Emerg Med* 2016;68(6):758-765.
22. Haw C, Stubbs J. Prescribing errors detected by pharmacists at a psychiatric hospital. *Pharm Pract* 2003;13:64-66.
23. Safer DJ, Krager JM. Effect of a media blitz and a threatened lawsuit on stimulant treatment. *JAMA* 1992; 268(8): 1004-1007.
24. Wang LJ, Lee SY, Yuan SS, Yang CJ, Yang KC, Lee TL, et al. (2016). Impact of negative media publicity on attention deficit/ hyperactivity disorder medication in Taiwan. *Pharmacoepidem Dr S* 2016;25(1):45-53.
25. Cohen MJ. Off-label: Combating the dangerous over prescription of amphetamines to children. *GeoWash L Rev* 2013; 82:174.
26. Lawsuit puts scrutiny on ADHD diagnosis, 2014, Erişim tarihi: 10/03/2022. https://www.pilotonline.com/news/health/article_c83de752-494a-55c6-a754-a2b94a7d9f98.html
27. Lakhan SE, Kirchgessner A. Prescription stimulants in individuals with and without attention deficit hyperactivity disorder: misuse, cognitive impact, and adverse effects. *Brain Behav* 2012;2(5):661-677.
28. Colaneri N, Sheldon M, Adesman A. Pharmacological cognitive enhancement in pediatrics. *Curr Opin Pediatr* 2018;30(3):430-437.
29. Kaminer, Y. Stimulant misuse: is the pursuit of happiness by youth overrated?. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2013;52(12):1255-1256.
30. Larriviere D, Williams MA, Rizzo M, Bonnie RJ. Responding to requests from adult patients for neuroenhancements: guidance of the Ethics, Law and Humanities Committee. *Neurology* 2009;73(17):1406-1412.
31. Graf WD, Nagel SK, Epstein LG, Miller G, Nass R, Larriviere, D. Pediatric neuroenhancement: ethical, legal, social, and neurodevelopmental implications. *Neurology* 2013;80 (13):1251-1260.
32. Mahler J. The antidepressant dilemma. *The New York Times Magazine* 2004;21:59.
33. Friedman RA. (2014). Antidepressants' black-box warning—10 years later. *N Eng J Med* 2014; 371 (18):1666-1668.
34. Spielmans GI, Spence-Sing T, Parry P. Duty to warn: antidepressant blackbox suicidality warning is empirically justified. *Front Psychiatry* 2020;11:18.
35. Wirshing D. Medicolegal Considerations in the Treatment of Psychosis With Second-Generation Antipsychotics. *Psychiatric Times* 2004;21(14):17-17.
36. Field RI. Antipsychotic medications are spelling legal trouble for drugmakers. *P. T.* 2010;35 (11):621-622.

37. Braüner JV, Johansen LM, Roesbjerg T, Pagsberg AK. Off-label prescription of psychopharmacological drugs in child and adolescent psychiatry. *J Clin Psychopharmacol* 2016;36 (5):500-507.
38. Appelbaum PS, Gutheil TG. (2007). *Clinical handbook of psychiatry & the law*. Lippincott Williams & Wilkins.
39. Wittich CM, Burkle CM, Lanier WL. Ten common questions (and their answers) about off-label drug use. *Mayo Clin Proc* 2012;87(10):982-990.
40. Rachamalla V, Elberson BW, Vutam E, Aligeti M. Off-label use of clozapine in children and adolescents—a literature review. *Am J Ther* 2019;26(3): 406-416.
41. Yüzbaşıoğlu E. Endikasyon dışı (Off-Label) ilaç uygulamalarında hekimin hukuki sorumluluğu. *Inonu University Law Review* 2012; 8(1):135-138.
42. Rose RV, Kass JS. Prescribing antipsychotic medications to patients with dementia: boxed warnings and mitigation of legal liability. *Continuum (Minneapolis)* 2019; 25(1):254-259.
43. Rossetti P. Legal Implications of Prescribing Antipsychotic Medications to Individuals with Developmental and Intellectual Disabilities: Filling in the Gaps of the Massachusetts Substituted Judgment Doctrine. *J Health Biomedical L* 2018;14:517.
44. Lenk C, Duttge G. Ethical and legal framework and regulation for off-label use: European perspective. *Ther Clin Risk Manag* 2014;10:537-546.
45. Margetić B, Margetić BA. Neuroleptic malignant syndrome and its controversies. *Pharmacoepidemiol Drug Saf* 2010; 19(5):429-435.
46. James AC, Javaloyes AM. Practitioner review: The treatment of bipolar disorder in children and adolescents. *J Child Psychol Psych* 2001; 42(4):439-449.
47. Fusar-Poli L, Brondino N, Politi P, Aguglia E. Missed diagnoses and misdiagnoses of adults with autism spectrum disorder. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci* 2020; 272(2):187-198.
48. Penn JV. Child and adolescent forensic psychiatry in Rhode Island. *Med Health RI* 2005;88(9):310-315.
49. Kraus LJ, Thomas CR, The Committee on Quality Issues. 'Practice parameter for child and adolescent forensic evaluations'. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2011;50(12):1299-1312.
50. Foto Özdemir D. Adli Görüşme Odaları (AGO) Kırılğan Gruplar, Özellikli Durumlar ve Adli Görüşme Süreçleri. Adli Görüşme Odaları Eğitim Rehberi içinde Uzman Modülü, Foto Özdemir D, 2017
51. Brandt Caudil O. Avoiding Malpractice in Child Forensic Assessment. In *Forensic Mental Health Assessment of Children and Adolescents*. Ed. Sparta SN, Koocher GP. Oxford University Press. New York, 2006
52. Karadağ F, Foto Özdemir D. Evaluation of Cases Sent From Family Courts To University Hospital During Contentious Divorce/ Custody Process. *J Clin Psy* 2021;24(1):99-108.
53. Drogin EY, Dattilio FM, Sadoff RL, Gutheil TG. (2011). *Handbook of forensic assessment: Psychological and psychiatric perspectives (Vol. 209)*, John Wiley & Sons.
54. Benjamin GAH, Gollan JK. Family evaluation in custody litigation: Reducing risks of ethical in fractions and malpractice. *American Psychological Association* 2003.
55. Caudill BO. Avoiding Malpractice in Child Custody Forensic Assessment. In *Forensic Mental Health Assessment of Children and Adolescents*, ed. Steven N. Sparta, Gerald P. Koocher. Oxford University Press. 2006. Sy. 74
56. Leavitt WT, Armitage DT. The forensic role of the child psychiatrist in child abuse and neglect cases. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2002;11(4):767-779.
57. Laney C, Loftus E. *False memory*. Oxford University Press, 2018.
58. Goodman GS, Gonzalves L, Wolpe S. False Memories and True Memories of Childhood Trauma: Balancing the Risks. *Clinical Psychological Science* 2019;7(1):29-31. doi: 10.1177/2167702618797106
59. Calado B, Otgaar H, Muris P. Are children better witnesses than adolescents? Developmental trends in different false memory paradigms. *J Child Custody* 2018;15(4): 330-348.
60. Nichols RM, Loftus F. Who is susceptible in three false memory tasks? *Memory* 2019; 27(7): 962-984, DOI: 10.1080/09658211.2019.1611862
61. O'Donohue W, Cummings C, Willis B. The Frequency of False Allegations of Child Sexual Abuse: A Critical Review. *J Child Sexual Abuse* 2018; 27(5):459-475, DOI: 10.1080/10538712.2018.1477224
62. Johnston JR. (1994). High-Conflict Divorce. *Future Child* 1994;4(1):165-182.
63. Amato PR, Booth A. A Prospective Study of Divorce and Parent-Child Relationships. *J Marriage Fam* 1996;58;356-365.
64. Geniş M, Toker B, Şakiroğlu M. Boşanmanın Çocuklara Etkisi, Çocuğa Söylenmesi ve Ebeveyn Yabancılaşması: Derleme Çalışması. *Adnan Menderes Üniv Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2019;3:190-199.
65. Alkowitz H, Lilienfeld SO. Is Divorce Bad for Children?. *Scientific American Mind* 2013;24:68-69.
66. Dolanbay CS. Boşanma Sonrası Yaşam Deneyimleri: Ebeveyn Yabancılaşmaya İlişkin Nitel Bir Araştırma. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı 2020.
67. Torun F. Ebeveyn Yabancılaşma Sendromu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2011;3(3):446-482.
68. Kelly JB, Johnston JR. The Alienated Child-A Reformulation of Parental Alienation Syndrome. *Fam Court Rev* 2001;39:249-266.

69. Shaw RJ, Dayal S, Hartman JK, DeMaso DR. Factitious disorder by proxy: pediatric condition falsification. *Harv Review Psychiatry* 2008;16(4):215-224.
70. Scher LM, Knudsen P, Leamon M. Somatic Symptom and Related Disorders, in *The American Psychiatric Publishing Textbook of Psychiatry*, Chap. 16, edited by RE. Hales, SC. Yudofsky, LW Roberts with foreword by DJ Kupfer—Sixth Edition, Washington, DC, American Psychiatric Press, 2014, pp. 531-556.
71. Foto Özdemir D. Psychodynamic aspects and clinical approach to the concepts of factitious disorder/ factitious disorder imposed on another: A review. *J Clin Psy* 2020;23:503-517.
72. Foto-Özdemir D, Yalçın SS, Zeki A, Yurdakök K, Özusta Ş et al. Munchausen syndrome by Proxy presented as recurrent respiratory arrest and thigh abscess: a case study and overview. *Türk J Pediatr* 2013;55(3):337-343.
73. Yates G, Bass C. The perpetrators of medical child abuse (Munchausen Syndrome by Proxy) – A systematic review of 796 cases. *Child Abuse Negl* 2017;72:45-53.
74. Özdemir DF, Karakök B, Yalçın S. Factitious Disorder Presented by Haematemesis/ Factitious Disorder Imposed on Another (FDIA): A Case Report. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2020;31:137-142.
75. Lopez-Rico M, Lopez-Ibor JJ, Crespo-Hervas D, Muñoz-Villa A, Jimenez-Hernandez JL. Diagnosis and treatment of the factitious disorder on another, previously called munchausen syndrome by proxy. *Compr Clin Med* 2019; 1: 419-433.
76. Foto Özdemir D, Gökler B, Evinç ŞG, Balseven-Odabaşı A. Paylaşılmış Ailesel Psikoz Kapsamında Bir “Bakım Veren Yapay Bozukluğu” Olgusu. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2013;24: 275-279.
77. Ozdemir DF, Yalçın SS, Akgül S, Evinc ŞG, Karhan A, Karadag F, et al. Munchausen by Proxy syndrome: a case series study from Turkey. *J Fam Violence* 2015;30(5):661-671.
78. Çelik GG, Meral D, Tahiroğlu AY, Çekin N, Avcı A. İstismar olgularında hekimin yasal sorumlulukları, etik ikilemler ve farklı uzmanlık gruplarının görüşleri. *Adli Tıp Bülteni*, 2007;12(3): 101-105.
79. Roth LH, Meisel A. Dangerousness, confidentiality and the duty to warn. *Am J Psychiatry* 1997;134:508-511.
80. Özbek VÖ, Doğan K, Bacaksız P, Tepe İ. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Eylül 2017, Ankara, s.789. s.791
81. Elmas B. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2018
82. Turan H, Kodal O. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçları Yönünden Kamu Görevlisi ile Sağlık Meslek Mensuplarının Suçu Bildirmemesine Yönelik Düzenlemenin Etkin Pişmanlık Kurumuna Etkisi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 2019;13:501-522.
83. Manfrin-Ledet L, Porche DJ, Eymard AS. Professional boundary violations: A literature review. *Home Healthc Now* 2015;33(6):326-332.
84. Friedman SH, Martinez RP. Boundaries, professionalism, and malpractice in psychiatry. *Focus* 2019;17(4):365-371.
85. Knutson KH, Wei MH, Straus JH, Sarvet B, Masek BJ, Stein BD. Medico-legal risk associated with pediatric mental health telephone consultation programs. *Adm Policy Ment Health Mental* 2014;41(2):215-219.
86. Ashby GA, O'Brien A, Bowman D, Hooper C, Stevens T, Lousada E. Should psychiatrists 'Google' their patients?. *B J Psych Bull* 2015;39(6):278-283.
87. Fisher CE, Appelbaum PS. Beyond googling: the ethics of using patients' electronic footprints in psychiatric practice. *Harv Rev Psychiatry* 2017;25(4):170-179.
88. Reinhardt I, Gouzoulis-Mayfrank E, Zielasek J. Use of telepsychiatry in emergency and crisis intervention: current evidence. *Curr Psychiatry Rep* 2019;21(8):1-8.
89. AACAP Committee on Telepsychiatry, AACAP Committee on Quality Issues. Clinical update: telepsychiatry with children and adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2017; 56(10):875-893.